

UN PICTOR CONTEMPORAN PRESTIGIOS: HOREA CUCERZAN

În peisajul picturii românești contemporane, Horea Cucerzan ocupă un loc distinct, fiind apreciat așa cum se cuvine de numeroși critici și istorici de artă din țară și străinătate¹, precum și de acel segment al marelui public care este însetat de arta autentică. Pictura sa încărcată de spiritualitate constituie o notă aparte într-o epocă în care promiscuitatea morală și trivialitatea invadează cu agresivitate sfera culturii și nu numai, este o dovadă de bun simț și un semnal de alarmă ce ne atrage atenția asupra sensului adevărat și peren în care ar trebui să ne îndreptăm pașii cu toții.

Într-un interviu pe care l-am luat lui Horea Cucerzan în anul 1990, cu prilejul expoziției pe care i-am organizat-o la Muzeul de Istorie din Blaj, acesta și-a exprimat câteva din gândurile și preocupările sale referitoare la artă, din care cităm doar câteva fragmente: "Emblematic vorbind, sufletul meu este alcătuit din două esențe: una de natură religioasă (sacră), iar cealaltă, însumând umanul, cu valențele lui sublime. Cultura, școlile, instituțiile, precum și marile personalități ale Blajului au statornicit în mine crezul în valorile perene ale spiritualității (...). Condiția *sine qua non* a creatorului poartă o dublă pecete: cultura ca fenomen dobândit și fiorul interiorității ca un raport magic între conștiință și religie. (...). Elementele care au propulsat arta mea sunt: sinceritatea, originalitatea și forța imaginației, grupate în jurul unui nucleu labil al ideilor, mereu reînnoite și revitalizezate. Artă românească contemporană și-a creat un bun statut, în primul rând, datorită marilor predecesori: Brâncuși, Paciurea, Grigorescu, Andreescu, Luchian, Brauner, Palady, Petrașcu. Consider că arta noastră contemporană dialoghează cu străinătatea într-un climat major, omniprezent, prin câteva direcții de forță: perimetrul spiritual specific național, originalitate și expresivitate (...)².

* * *

Horea Cucerzan s-a născut la Blaj în 7 iunie 1938. Urmează gimnaziul la Blaj și liceul la Aiud. Absolvă Institutul de Arte Plastice "Ion Andreescu" din Cluj, Secția pictură, 1963, după care se stabilește în capitala țării.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala București.

Expoziții personale în țară: Casa de Cultură, Blaj, 1963; Casa Corpului Didactic, București, 1974; Teatrul de Comedie, București, 1979; Galeria Căminul Artei, București, 1982; Hotel Internațional, Mamaia, 1982; Galeria de Artă a Municipiului București, 1985; Galeria Simeza, București, 1988; Muzeul de Istorie Blaj, 1990; Galeria Simeza, București, 1991; Complexul Expozițional, Cluj, 1992; Galeria Orizont, București, 1996.

Expoziții personale în străinătate: Accademia di Romania, Roma, 1983; Il Palazzo Kursall, Albano Terme, 1983; Botega d'arte St. Ambroeus, Milano, 1983; Galeria Civica Cavour, Padova, 1986; Galeria Internațională de Artă Românească, Viena, 1986; Galeria ARC, Frankfurt, 1987; Galeria Comunale, Manfredonia, 1988; Accademia di Romania, Roma, 1988; Palazzo del Retorato Università degli Studi della Basilicata, Potenza, 1989; Accademia di Romania, Roma, 1993 și 1998; Institutul de Cultură "N. Iorga", Veneția, 1998; Palazzo Bruschi, Tarquinia, 1999; Cafe Storico Notegen, Roma, 1999; Clubul artiștilor, Civittavechia, 1999.

La cele de mai sus se adaugă numeroase participări la expoziții de grup în țară și străinătate.

¹ Călin Andrei, Cristina Angelescu, Corneliu Antim, Magda Cârnelci, Mihaela Cristea, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Carmen Firan, Tudor George, Dan Grigorescu, Radu Ionescu, Negoită Irimie, Ion Iuga, Dan Medeanu, Aurelia Mocanu, Virgil Mocanu, Victor Niță, Tudor Octavian, Alexandru Piru, Dumitru Radu Popa, Marina Preutu, Anda Raicu, Laura Russu, Gabriel Stănescu, Cornel Tatai-Baltă, Alexandra Titu, Mircea Țoca, Eduardo Constantino, Michele Apollonio, Marco Salticchioli, Giovanni Comeli, E. Marpanoza, Sandra Giannattasio, Odo Maria Salvatore, Anna D'Elia, Luigi Michelotto, Werner Sölner, Eugenia Serafini etc.

² Cornel Tatai-Baltă. *Din nou acasă. Interviuri cu pictorul Horea Cucerzan*, în *Unirea*, Alba Iulia, Serie nouă, Anul II, nr. 149, 13 iulie 1990, p. 5; Idem, *Secvențe din arta plastică blăjeană (sec. XVIII-XX)*, Blaj, 1993, p. 83-87.

Menționăm că Horea Cucerzan este promotorul organizării celor patru ediții ale Taberei Internaționale de Artă "Ioan Inocențiu Micu-Klein" din Blaj, 1997, 1998, 1999, 2000, la care au fost prezenți și pictori din Italia.

Artistul a efectuat voiaje și studii de documentare în Italia, Germania, Austria, Belgia, Olanda, Franța, S.U.A.

A realizat sau a restaurat lucrări de artă monumentală: "Muzica" (metaloplastie), Venus, 1969; a restaurat pictura murală de la Palazzo Lippomano (operă arhitectonică și istorică datând din anii 1400-1500), Padova, 1989; "Suita voievozilor și cărturarilor" (28 de portrete), în colaborare cu pictorul blăjean Aurel Dumitru, "Sala Unirii", Alba Iulia, 1993-1994; a restaurat pictura murală de pe frontispiciul casei lui Iacob Mureșianu din Blaj, 1998³.

Horea Cucerzan manifestă și preocupări literare. A publicat volumul de poezii "Larma puterilor", Craiova, 2000, ilustrat de el.

Este inclus în publicații și albume de artă: Dicționarul de artă *Dorotheum*, edițiile 1986, 1987, 1988, Viena; Dicționarul personalităților: *Men of achievement*, 1990 (International Biographical Center Cambridge); Revista de artă *Arhitectura*, nr. 8, 1983 și nr. 9, 1983, Milano; Revista de cultură, *Next*, nr. 13, 1989, Roma; Albumul de artă *Una Casa Canonice a Padova*, Padova, 1992; *Buletinul oficial privind bursa de valori a operelor de artă*, editat de Academia Internațională de Artă Modernă, anul XVIII, nr.2, 1993, Roma; *Annuario comed*, nr. 26, Milano, 1999; Dan Grigorescu, *Idee și sensibilitate. Direcții și tendințe în arta contemporană românească*, București, 1991; *Enciclopedia artiștilor români contemporani*, I, București, 1996; Revista *Arta*, București, ziare și publicații diverse în țară și străinătate.

Premii: 1986. Diploma și medalia pentru merite artistice oferite de Asesoratul Culturii din Padova, pentru expoziție personală de pictură; 1988. Diploma și trofeul pentru merite artistice deosebite, obținute din partea Asesoratului Culturii din orașul Manfredonia, cu ocazia expoziției personale de pictură; 1991. Premiul I pentru pictură la expoziția "22 Decembrie" de la Pitești.

Tablourile sale figurează în colecții publice și particulare din: România, Italia, Grecia, S.U.A., Rusia, Germania, Israel, Belgia, Olanda, Franța, Austria, Elveția, Canada, Japonia, China, Suedia, Polonia.

* * *

Opera picturală realizată de Horea Cucerzan, încă departe de a fi încheiată, este amplă și variată, atât tematic cât și stilistic. Dintre temele frecvent abordate cităm compozițiile cu figuri, peisajele, nudurile, portretele, naturile statice cu flori ș.a. . Apelând de regulă la tehnica picturii în ulei, artistul ne oferă lucrări adeseori intens colorate în care realitatea este transfigurată cu multă îndrăzneală. Este vorba despre o pictură de idei, spiritualizată, cu o tentă mistică. În această ordine de idei pictorul a afirmat, în cadrul interviului menționat, că în intenția sa se află "sublimarea ideilor artistice în plan filozofic"⁴.

Posesor al unui amplu bagaj de cunoștințe cultural-artistice acumulate în țară, Cucerzan vizitează Italia (începând cu anul 1983), unde se întoarce mereu, considerând-o, nu întâmplător, a doua sa patrie. Credem că desele sale reveniri în Italia au avut un rol benefic în împlinirea și desăvârșirea sa artistică. Aflat permanent în contact cu marea pictură italiană, în speță a ce aceea a lui Giotto, Fra Angelico, Piero della Francesca, Leonardo da Vinci etc., maniera sa se rafinează neîncetat⁵. Iată ce spune însuși artistul în acest sens: "Drumurile mele europene au debutat cu acea

³ Idem, *Pictura murală de pe frontispiciul casei lui Iacob Mureșianu din Blaj*, în *Apulum*, XXXVI, 1999, p. 426; Idem, *Din arta și cultura Blajului*, Alba Iulia, 2000, p. 31-32.

⁴ Vezi și articolul: Cornel Tatai-Baltă, *Pictura lui Horea Cucerzan sau despre "sublimarea ideilor artistice în plan filozofic"*, în *Unirea*, Alba Iulia, Serie nouă, Anul II, nr. 168, 9 august 1990, p. 2; Idem, *Un pictor din "Mica Romă"*, în *Tribuna*, Cluj, Serie nouă, Anul II, nr. 38 (1761), 20 septembrie 1990, p.10; Idem, *Secvențe din arta plastică blăjeană*, p. 78-82.

⁵ Cf. Cornel Tatai-Baltă, *Peintres de Blaj (Transylvanie) et l'Italie*, comunicare prezentată în cadrul Simpozionului Internațional Multicultural "VARCARE LA SOGLIA", Roma, 1-10 septembrie 2000. Studiul se află în fază de apariție.

sete năpraznică de cunoaștere și de asimilare a valorilor autentice din artă și din alte domenii. A urmat apoi limpezirea și definirea enunțului valorii. E un fenomen extrem de important să cunoști măsura lucrului propriu și să-l poți imagina în context național și universal, să-l poți dimensiona sau redimensiona, după necesități artistice complexe sau pur stilistice”.

Un loc aparte între lucrările inspirate din arta, cultura și tradițiile Italiei îl ocupă cele din ciclul intitulat *Carnaval la Veneția*.

O variantă, ulei pe carton, 53x50 cm, executată în 1987, face parte din colecția noastră proprie. Primul plan este dominat de două personaje ce poartă măști grotești, fără a avea o mină sinistră ca la Ensor. Al treilea personaj, nemascat, foarte concentrat, pare a întreba ca și Hamlet din piesa lui Shakespeare: “A fi sau a nu fi”. În fundal, la mijloc, se află o biserică a cărei verticală creează impresia că este înfiptă în cer. Pe fațada ei se întrezărește, foarte vag, reprezentarea lui Isus Hristos, ce emană în toate direcțiile o lumină galben-aurie, plină de un fascinant și copleșitor fior mistic.

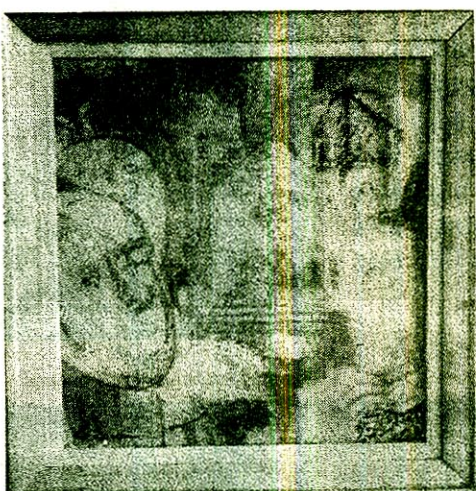

Fig. 1.

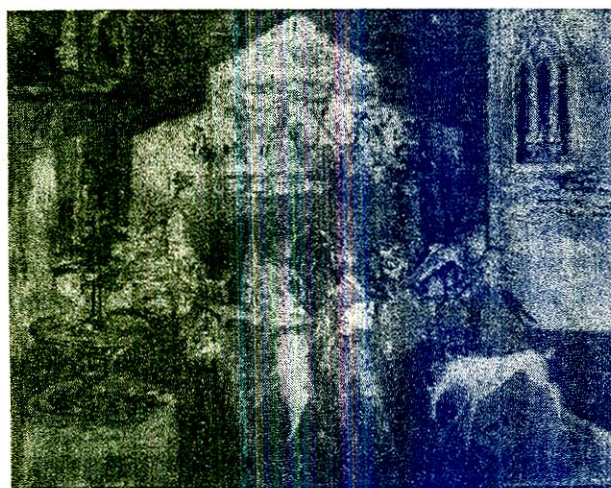

Fig. 2.

O lumină asemănătoare am mai întâlnit doar în icoanele medievale românești pictate pe lemn, cu fonduri abstracte de aur, în mozaicurile și picturile bizantine, sau în creațiile primitivilor italieni. Astfel, Horea Cucerzan pune în antiteză sacrul cu profanul, eternitatea cu clipa, sublimul cu grotescul.

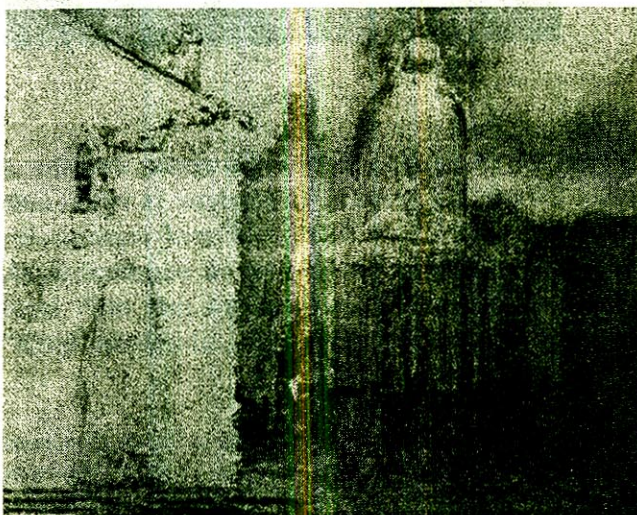

Fig. 3.

O altă variantă, ulei pe pânză, executată în 1989, se află în colecția privată a arhitectului Guido Visentin din Padova. Atmosfera de fast, de sărbătoare, este magistral surprinsă, transpunându-ne în secolele XV-XVI. Personajele îmbrăcate în costume de epocă, însoțite de un câine, mărturisesc o aleasă grație și bună dispoziție. Ambianța arhitectonică elegantă (o fântână arteziană în primul plan, la stânga, o bazilică romanică cu trei nave, plasată în fundal, flancată de clădiri redede fragmentar, una dintre ele posedând o frumoasă fereastră gotică), dă un plus de frumusețe acestui tablou ingenios conceput și rafinat colorat.

Din peregrinările sale prin Europa, Horea Cucerzan a cules o suită de impresii care, ulterior, au fost transpuse pe pânză prin prisma subiectivității și stării sale afective. Așa au fost create lucrările: *Zorile Romei* (nedată), *Ziduri vechi-Padova* (1989), *Venezia* (1989, 1992, 1996), *Orașul Bruxelles* (1990). Din toate acestea nu transpare doar nostalgia după timpurile revolute, ci se pune în mișcare un veritabil flux al ideilor. Să luăm în discuție, de pildă, tabloul: *Ziduri vechi-Padova*. El prezintă clădiri medievale înalte și înghesuite, prevăzute cu câteva ferestre de dimensiuni reduse, având cromatica nuanțată, alcătuită din alburi, griuri, albastru-verzui și galben-auriu.

Materialitatea zidurilor, măcinate de vreme, este redată cu multă măiestrie, incitând pe privitor la reflecție. Pe nesimțite, acesta începe să dialogheze cu timpul, cu istoria, cu viața. Din prezent, gândurile coboară în trecut, prin ușa unui portal în arc frânt, ca mai apoi, privind cupolele aurite ale unei biserici, să se înalțe spre viitor, spre divinitate, spre eternitate.

Trebuie să spunem că indiferent de subiectul abordat, pictorul Cucerzan recurge frecvent la deformările expresioniste pe care le conjugă în mod original cu elemente de elevată spiritualitate, ce provin, în parte, din arta italiană sau bizantină (mai ales galbenul-auriu). Cităm: *Cina cea de Taină* (1983), *Rugăciune* (1991), *Sărutul lui Iuda* (1993), *Profetul, Moise* (1994).

În anul 1989, pictorul de origine blăjeană a restaurat timp de trei luni o amplă și valoroasă frescă din cinquecento într-un foarte important palat din orașul Padova. Drept urmare, o serie de lucrări executate în ulei sau în tehnică mixtă (acrilice, acuarelă, guașă, var), datate în anul 1990, se găsesc încă sub incidența puternicei impresii a tehnicii frescei. Ca atare, culorile își pierd din strălucire, devin pastelate, mate, sau coboară cu ostentație, spre materialitatea frescelor. De notat că numărul acestora se restrânge progresiv.

Fig. 4.

Fig. 5.

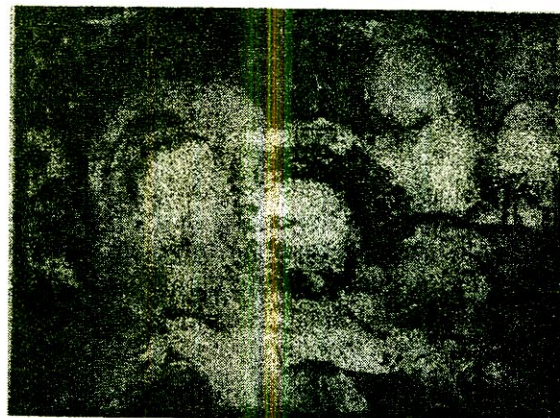

Fig. 6.

Fără să fie un panteist în adevăratul sens al cuvântului, Horea Cucerzan întreține o conversație insistentă cu întreaga natură, cu trecutul, trăiește în prezent și se gândește la viitor. Este edificatoare în acest sens, chiar și simpla rostire a titlurilor unor lucrări: *Altarul crepuscular*, *Limpezimile zorilor*, *Trinitate*, *Amintiri I-X*⁶. În aceste tablouri subconștientul se conștientizează, realitatea se interferează cu visul, epocile se suprapun. Figurativul cedează tot mai mult locul abstracțiunii. Este o pictură încărcată de spiritualitate care nu necesită comentarii, ci trebuie "trăită" aievea.

⁶ Tablouri executate sub incidența frescei a expus H. Cucerzan și în toamna anului 2000, la Roma. Cf. Cornel Tatai-Baltă, *Expoziție de artă italo-română la Roma*, în *Astra blăjeană*, Anul V, nr. 4 (17), 2000, p. 13; Idem, *Simpozion multicultural italo-român la Roma*, în *Discobolul*, Alba Iulia, Serie nouă, Anul IV, nr. 34-35-36 (41-42-43), oct. nov. dec. 2000, p. 220-226.

Renumele pictorului Horea Cucerzan a crescut și datorită realizării "Suitei voievozilor și cărturarilor" din "Sala Unirii" de la Alba Iulia, în anii 1993-1994, la care a colaborat cu pictorul blăjean Aurel Dumitru⁷. Arcada din stânga ilustrei săli cuprinde 14 voievozi: Basarab I, Bogdan I, Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Ferdinand I, iar arcada din dreapta cuprinde 14 cărturari: Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Ion Eliade Rădulescu, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, George Coșbuc, Octavian Goga, Nicolae Iorga. În afară de aceștia, a mai fost pictată, tot în ulei, o lucrare de formă circulară, reprezentându-l pe Tudor Vladimirescu, amplasată într-un alt loc al "Sălii Unirii".

Toate figurile istorice sunt redată bust, pentru a se evidenția, cu pregnanță, trăsăturile lor fizice și psihice. Artiștii dovedesc o bună cunoaștere a realităților obiectiv istorice și culturale în care și-au desfășurat activitatea acești oameni de primă mărime ai neamului nostru. Costumele lor sunt specifice epocii. Coroana, sceptrul, sabia, constituie apanajul puterii acelor timpuri istorice, reprezentate de pictori cu fidelitate. Macheta unei biserici, cărțile, devin supreme simboluri spirituale în compozițiile imaginare (Mircea cel Bătrân, Petru Rareș). Câteva personaje (Basarab I, Alexandru cel Bun), descind direct din vechile fresce. De fapt, întreg ansamblul de pictură amintește de fresca medievală românească, contribuție majoră a poporului nostru la tezaurul artei universale. Desenul este extrem de sugestiv și sintetic. Contururile sunt clare, iar detaliile sunt eliminate în mare măsură. Cromatica este luminoasă, mată, pastelată, evocându-ne, deopotrivă, operele din prerenășterea italiană. Culorile calde și reci alternează ritmic și discret. Ne aflăm în fața unui ansamblu pictural modern, în care se respectă tradiția și canonul cultural-istoric. Așadar, în respectiva operă se întrevăd legăturile trainice cu arta multiseculară românească și europeană. Pictura este maiestuoasă, fastuoasă și degajă o monumentalitate calmă prin care adie un suflu poetic.

Fie figurativă sau nonfigurativă, fie strălucitoare sau mată, pictura lui Horea Cucerzan are ceva specific. El se dovedește un creator profund umanist, ale cărui preocupări și reușite se înscriu pe făgașul celor mai bune aspirații ale artei contemporane românești și universale.

CORNEL TATAI-BALTĂ

UN PRESTIGIEUX PEINTRE CONTEMPORAIN: HOREA CUCERZAN

RÉSUMÉ

Originaire de Blaj (Transylvanie), domicilié actuellement à Bucarest, le peintre Horea Cucerzan s'est imposé sur le plan national et international (Italie, Autriche, Allemagne etc.). Son oeuvre chargée de spiritualité, de teinte mystique, occupe une place distincte dans le paysage de la peinture roumaine contemporaine. L'artiste a fréquemment recours aux déformations expressionnistes qu'il joint de façon originale aux éléments de spiritualité élevée provenant, en partie, des arts italien ou byzantin (en particulier les jaune-or).

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. Carnaval à Venise.
- Fig. 2. Carnaval à Venise.
- Fig. 3. Venise.
- Fig. 4. Prière.
- Fig. 5. La Cène.
- Fig. 6. Le baiser de Judas.

⁷ Vezi Cornel Tatai-Baltă, *Noul ansamblu de pictură destinat "Sălii Unirii" din Alba Iulia. Atelier*, în *Unirea*, Alba Iulia, Anul VI, nr. 1149, 5 aprilie 1994, p. 6. Articolul a apărut și în *Tribuna*, Cluj, Serie nouă, Anul V, nr. 13-14 (2116), 31 martie-13 aprilie 1994, p. 11.